

УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ ЕКОСИСТЕМНИХ ПОСЛУГ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

PROJECT MANAGEMENT OF ECOSYSTEM SERVICES OF BUSINESS STRUCTURES IN THE CONDITIONS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

У статті розглядаються принципи та підходи до управління проектами, спрямованими на надання екосистемних послуг підприємницькими структурами з урахуванням принципів сталого розвитку. Автори акцентують увагу на важливості інтегрованого підходу, що враховує взаємозв'язки між економічними, екологічними та соціальними аспектами проектів. Стаття підкреслює значення залучення всіх зацікавлених сторін та партнерів для досягнення максимально позитивних результатів. Досліджено сутність екологічних проектів та головні елементи реалізації управління екологічними проектами. Описано сучасні підходи до управління екологічними проектами. Детально розглядаються аспекти ефективного використання ресурсів, вимірювання результатів та ризик-менеджменту. Також наголошується на важливості інновацій, етичного підходу та довгострокової перспективи у плануванні та реалізації проектів. Ця стаття є корисним джерелом для менеджерів, підприємців та фахівців, які зацікавлені в інтеграції сталого розвитку та бізнес-проектів на основі екосистемних послуг.

Ключові слова: екосистемні послуги, управління екопроектами, управління екосистемними послугами, підприємницькі структури, сталий розвиток.

This article considers the principles and approaches to project management aimed at the provision of ecosystem services by business structures taking into account the principles of sustainable development. The authors emphasize the importance of an integrated approach that takes into account the interrelationships between economic, environmental and social aspects of projects. The article emphasizes the importance of involving all stakeholders and partners in order to achieve the most positive results. The essence of environmental projects and the main elements of the implementation of environmental project management have been studied. Modern approaches to environmental project management are described. Aspects of effective use of resources, measurement of results and risk management are considered in detail. It also emphasizes the importance of innovation, an ethical approach and a long-term perspective in project planning and implementation. This article is a useful resource for managers, entrepreneurs and professionals who are interested in the integration of sustainable development and business projects based on ecosystem services. The negative impact on the environment is associated with outdated management approaches and requires the development of scientific recommendations in the environmental field. The following main principles of managing the implementation of environmental projects are defined: priority, purposefulness, safety, systematicity, complexity, ensuring the most effective use. On the basis of these principles, management of ecosystem services projects can be carried out using systemic, process and situational approaches. Managing environmental projects and developing environmental strategies allows companies to develop more intensively and gain an additional competitive advantage in the market for two reasons: more appropriate use of resources and environmental management. International environmental programs and projects operate in Ukraine to prevent, effectively regulate and solve environmental and economic problems.

Key words: ecosystem services, management of eco-projects, management of ecosystem services, business structures, sustainable development.

УДК 332.122

DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastruct73-21>

Штик Ю.В.

к.е.н., доцент кафедри економіки та бізнес-технологій,
Національний авіаційний університет

Скібіцька Л.І.

к.е.н., доцент кафедри економіки та бізнес-технологій,
Національний авіаційний університет

Назаренко О.П.

старший викладач кафедри економіки та бізнес-технологій,
Національний авіаційний університет

Shtyk Yuliia

National Aviation University

Skibitska Liana

National Aviation University

Nazarenko Oleksandra

National Aviation University

Постановка проблеми. У сучасних економічних умовах, коли основний акцент підприємницької діяльності зміщується від зниження цін на підвищення якості до екологічної та соціальної відповідальності, вміння вести бізнес в ринкових умовах стає надзвичайно важливим. На сьогодні тенденцією є зростання цін на сировину, що обумовлюється зниженням запасів надр Землі, забрудненням навколишнього середовища та підвищенням рівня техногенних катастроф, що зобов'язує суспільство переглянути екологічні питання. Ось чому вміння керувати екологічними проектами є надзвичайно важливим.

Управління проектами спрямованими на надання екосистемних послуг підприємницькими структурами та розробка екологічних стратегій дозволяє компаніям інтенсивніше розвиватися та отримувати додаткову конкурентну перевагу на ринку з двох причин: більш доцільне використання ресурсів та екологічне управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Управління екологічними проектами описується в багатьох наукових працях в сфері яких працювали такі науковці: Качмар Н.В., Дацко Т.М., Мазурак О.Т., Панасюк Р.М., Рублик В.М. та інші.

Постановка завдання. Метою даної роботи є дослідження та розширення елементів управління реалізацією проектів екосистемних послуг в умовах сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Екологічні проекти пояснюються як програму систематичних дій, спрямовану на зменшення, уникнення, запобігання та усунення негативного впливу людини на навколишнє середовище, охорону, покращення та раціональне використання потенціалу природних ресурсів. Управління проектами спрямованими на надання екосистемних послуг підприємницькими структурами повинно включати процеси покращення якості довкілля в екології, що не може бути в точності повтореним

або підробленим. Головною перевагою управління проектами спрямованими на надання екосистемних послуг підприємницькими структурами перед традиційним формальним управлінням є довірчі стосунки з усіма залученими сторонами. Крім того, має бути дотриманий оптимальний баланс між екологічними та економічними показниками [1; 2; 3].

Головними елементами в реалізації та управління проектами спрямованими на надання екосистемних послуг підприємницькими структурами повинна бути низка принципів, підходів, методів та управлінських технологій. Основними принципами, що відтворюють суть управління виконанням проекту екосистемних послуг, є:

- пріоритетність – перевагу віддають невідкладним завданням на основі загальної концепції сталого розвитку;

- цілеспрямованість – спрямованість екологічних проектів на покращення стану довкілля та відродження його цілісності;

- безпека – оцінка можливості появи шкоди або збитку навколишньому середовищу внаслідок недосягнення мети проекту;

- системність – відповідно до неї екологічний проект – це система набору взаємопов'язаних частин: персоналу, структури, завдань і технологій, призначених для успіху в поставлених цілях;

- комплексність – прогнозує загальне застосування різноманітних форм і підходів управління при розробці та впровадженні природоохоронних інновацій;

- забезпеченість – формування екологічного проекту потребуючими видами ресурсів для його реалізації;

- найбільш дієве використання – описує користь ресурсів проекту, введених в екологію [4].

На засаді цих принципів, управління проектами спрямованими на надання екосистемних послуг підприємницькими структурами можна виконувати з допомогою таких підходів: системний, процесний та ситуаційний. Опис даних підходів можна розглянути в табл. 1.

Екологічні проекти та програми, які нині успішно реалізуються в Україні, мають переважно інноваційний та інфраструктурний характер. Деякі проекти здійснюються на базі існуючої системи обслуговування та з допомогою внесків різних міжнародних організацій, які фінансують процвітання країни.

Таким чином, конференція Ukraine Recovery Conference, яка проходила 4-5 липня 2022 року зробила важливий внесок у майбутнє відновлення довкілля. Однією з програм майбутньої конференції є «Відбудова чистого та захищеного середовища». В рамках цієї програми заплановано 76 природоохоронних проектів на суму 25,5 млрд євро. Реальні результати реалізації програми повинні бути такими: будівництво понад 100 сучасних сміттєпереробних споруд, 10 національних парків, організованих за стандартами ЄС, 9 лісонасінневих центрів з насадження дерев та ін. [6].

Україну також чекають реформи зі зменшення викидів та оновлення завдань для виконання

Таблиця 1

Характеристика сучасних підходів до управління проектами спрямованими на надання екосистемних послуг підприємницькими структурами

Підхід	Характеристика
Системний	Цей підхід дає можливість надати ретельний науковий розгляд функціонування, розвитку, структури цілого (об'єкта), відкривати ознаки його елементів, розуміти взаємодію і зв'язки між ними. Наприклад, загальна ефективність об'єкта залежить від результативності всіх його частин, скоріше ніж найвища ефективність будь-якої окремої частини. Системний підхід передбачає комплекс взаємодій між підприємством і зовнішнім середовищем, обмін ресурсами, включаючи інформаційні. Розуміння цих системних об'єднань полегшується шляхом перетворення цих знань на управлінські рішення.
Процесний	Спираючись на процесний підхід управління означає суму взаємозалежних процесів: планування, організація, мотивація, контроль тощо. Дані функції є повторюваними, і на засадах контролю досягнення цільових показників, виконується впорядкування системи, за тією ж черговістю процесів. Використання процесного підходу до управління збільшує результативність інформаційних потоків між відокремленими підрозділами та здебільшого задовольняє потреби споживачів.
Ситуаційний	Ситуаційний підхід є розумним продовженням теорії систем, засобом мислення відповідно до організації, яка враховує певні ситуації, наприклад: вибір найбільш впливових факторів, що породжують конкретну ситуацію, встановлення позитивних та негативних ознак, обмежень і наслідків ситуації, вибір своєрідних прийомів і методів управління для характерної ситуації. Застосування ситуаційного підходу до управління допомагає ефективніше досягти цілей, насамперед на великих підприємствах з великою кількістю і складністю завдань, які потрібно вирішити. Вважається, що системний підхід до управління разом із ситуаційним є більш дієвими в нестійких економічних умовах, так як вони можуть приводити у відповідність елементи цілого, поєднувати їх.

Джерело: узагальнено автором на підставі [5; 6]

зобов'язань за Паризькою кліматичною угодою. Реформи включатимуть нововведення в енергетичному секторі, розширення сонячної, вітрової електроенергії та гідроенергетики. В Україні планується запровадити національну систему торгівлі квотами на викиди парникових газів та покращити системи спостереження, звітності та верифікації викидів [7].

Вагомим чинником, який дає змогу відродити та впровадити якісні зміни навколишнього середовища, є екологізація свідомості українців. Мається на увазі економне використання населенням природних ресурсів та відповідальність кожного за чисте довкілля для себе та майбутніх поколінь, іншими словами – перехід зі споживацького ставлення на більш економне.

Надалі планується розробка та реалізація міжгалузевої програми «Екологічна просвіта та інформування для сталого розвитку України на 2022-2032 роки» для кожного регіону України [8].

Ще одна концепція озеленення України – програма «Екологічна ініціатива» Міжнародного фонду «Воскресіння». «Ініціатива з розвитку екологічної політики й адвокації в Україні» (EPAIU) орієнтована на розвиток громадських організацій, що працюють в сфері довкілля – інституційно компетентних, добре керованих, підзвітних та широковідомих в екологічному товаристві – які будуть просувати реформи в Україні, реалізувати належні положення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, здійснювати інші міжнародні домовленості України шляхом впровадження екологічних політик і виконання адвокаційних заходів, що сприятимуть охороні навколишнього середовища [9].

Міжнародні екологічні програми та проекти включають широке коло екологічних проблем локального, регіонального та глобального рівнів. В Україні успішно діє ряд міжнародних проектів, які допомагають компаніям долучитися до процесу зелених змін, найкращими з яких є: Проект «Консультавання підприємств щодо енергоефективності» виконується Deutsche Gesellschaft fuer Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH за дорученням уряду Німеччини [10].

Висновки з проведеного дослідження.

Негативний вплив на навколишнє середовище пов'язане із застарілими підходами до управління та вимагають розробки наукових рекомендацій в екологічній сфері. Визначено наступні головні принципи управління здійсненням екологічних проектів: пріоритетність, цілеспрямованість, безпека, системність, комплексність, забезпеченість найбільш ефективного використання. На засадах цих принципів управління проектами спрямованими на надання екосистемних послуг підприємницькими структурами може здійснюватись за допомогою системного, процесного та ситуаційного

підходів. Управління проектами спрямованими на надання екосистемних послуг підприємницькими структурами та розробка екологічних стратегій дозволяє компаніям інтенсивніше розвиватися та отримувати додаткову конкурентну перевагу на ринку з двох причин: більш доцільне використання ресурсів та екологічне управління.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Качмар Н.В., Дацко Т.М., Мазурак О.Т., Панасюк Р.М. Роль екологічної освіти у процесі забезпечення екологічної безпеки держави. *Екологічна безпека – сучасні напрямки та перспективи вищої освіти* : зб. тез доповідей I Міжнародної інтернет-конференції 25 лютого 2021 року. 2021. С. 67–70.
2. Рублик В.М. Зелені облигації як інструмент фінансування екологічних проектів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 4. С. 73–76.
3. Які екологічні ініціативи впроваджуватимуться в Україні в процесі післявоєнного відновлення і що потрібно робити вже зараз? Екологічні реформи України на шляху до ЄС. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/08/10/690226/>
4. Ініціатива з розвитку екологічної політики й адвокації в Україні. Міжнародний фонд відродження. URL: <https://www.irf.ua/program/ecology/>
5. Міжнародні проекти для екотрансформації України: можливості для бізнесу та довкілля. URL: <https://ecolog-ua.com/articles/mizhnarodni-proyekty-dlya-ekotransformaciyi-ukrayiny-mozhlyvosti-dlya-biznesu-ta-dovkillya>
6. Консультавання підприємств щодо енергоефективності Deutsche Gesellschaft fuer Internationale Zusammenarbeit. Офіційний сайт компанії. URL: <https://www.giz.de/en/worldwide/66605.html>
7. Онлайн-курс «Стратегічний екологічний менеджмент». Німецько-Українська промислово-торгівельна палата. URL: <https://ukraine.ahk.de/ua/dienstleistungen/strategisches-umweltmanagement/>
8. Енергетика та енергетична безпека. Агентство США з міжнародного розвитку (United States Agency for International Development). URL: <https://www.usaid.gov/uk/ukraine/energy-and-energy-security>
9. Проект ГЕФ-ЮНІДО «Екологічно обґрунтоване поводження та остаточне видалення поліхлорованих дифенілів (пхд) в Україні». URL: <https://do-it.com.ua/portfolio/proekt-gef-yunido/>
10. Водна ініціатива Європейського Союзу плюс для країн Східного партнерства (проект EUWI+). URL: www.euwipluseast.eu

REFERENCES:

1. Kachmar N.V., Datsko T.M., Mazurak O.T., Panasyuk R.M. (2021) Rol' ekolohichnoyi osvity u protsesi zabezpechennya ekolohichnoyi bezpeky derzhavy [The role of environmental education in the process of ensuring the environmental security of the state]. *Environmental safety – modern directions and prospects of higher education* : a collection of reports of the 1st International Internet Conference, February 25, pp. 67–70.

2. Rublyk V.M. (2020) Zeleni oblihasiyyi yak instrument finansuvannya ekolohichnykh proektiv [Green bonds as a tool for financing environmental projects]. *Investments: practice and experience*, no. 4, pp. 73–76.

3. What environmental initiatives will be implemented in Ukraine in the process of post-war recovery and what needs to be done now? Environmental reforms of Ukraine on the way to the EU. Available at: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/08/10/690226/>

4. Initiative for the development of environmental policy and advocacy in Ukraine. International Revival Fund. Available at: <https://www.irf.ua/program/ecology/>

5. International projects for the ECO-transformation of Ukraine: opportunities for business and the environment. Available at: <https://ecolog-ua.com/articles/mizhnarodni-proyekty-dlya-ekotransformaciyi-ukrayiny-mozhlyvosti-dlya-biznesu-ta-dovkillya>

6. Consulting enterprises on energy efficiency Deutsche Gesellschaft fuer Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH. Official site of the company. Available at: <https://www.giz.de/en/worldwide/66605.html>

7. Online course "Strategic environmental management". German-Ukrainian Chamber of Commerce and Industry. Available at: <https://ukraine.ahk.de/ua/dienstleistungen/strategisches-umweltmanagement/>

8. Energy and energy security. United States Agency for International Development. Available at: <https://www.usaid.gov/uk/ukraine/energy-and-energy-security>

9. The GEF-UNIDO project «Ecologically justified management and final disposal of polychlorinated diphenyls (PCD) in Ukraine». Available at: <https://do-it.com.ua/portfolio/proekt-gef-yunido/>

10. European Union Water Initiative Plus for Eastern Partnership countries (EUWI+ project). Available at: www.euwipluseast.eu